

יא בסיוון התשע"ד, 9 ביוני 2014

בס"ד

נייר עמדה לוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי

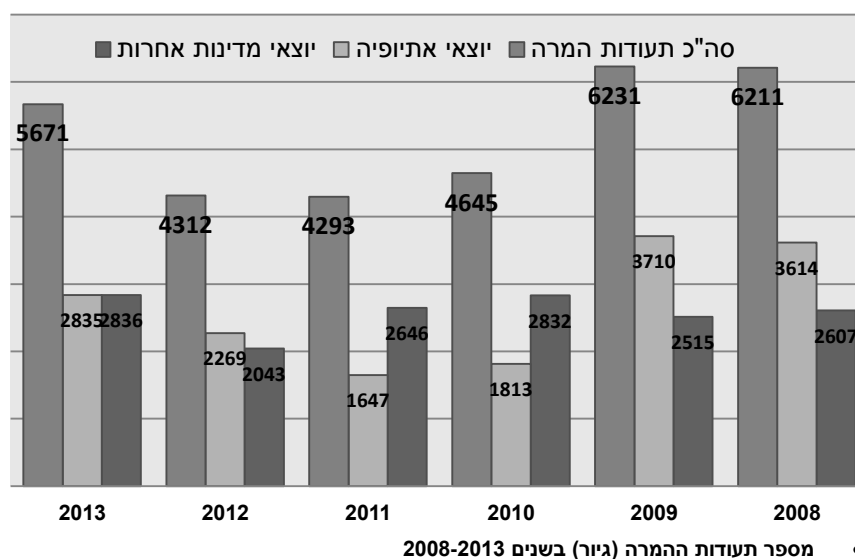
הגיוור בישראל התשע"ד-2014

צו השעה הוא יצירת הליכי גיוור מכבדים וקשובים לצרכי החברה.

כיום מערך הגיוור הממלכתי, שמפעיל את בתי הדין הרשמיים של מדינת ישראל לגיוור, אינו עושה די לקידום מטרה זו ולעתים אף מהווה מכשול בפני הנגשת הליכי הגיוור לציבור מבקשי הגיוור בישראל.

במאי 2013 פרסם מבקר המדינה ד"ח ביקורת על מערך הגיוור הממלכתי והעלה קשיים שונים הנוגעים לליקויים בהנפקת תעודות המרה למתגיירים, מחדלים בהתנהלות וועדת החריגים לגיוור נתינים זרים וכן קשיים ביורוקרטיים בהתנהלות מערך הגיוור.

חלפה שנה ורוב הכשלים טרם טופלו. נוסף על כך, קיימים קשיים רבים, ביורוקרטיים והלכתיים, העולים ממצאות בעייתית בה גוף ריכוזי מחזיק במונופול על כלל הליכי הגיוור בישראל.

כפי שעולה מהטבלה לעיל, בשנה האחרונה חלה עלייה במספר המתגיירים. עם זאת, בפרספקטיבה של כמה שנים אחורה נראה כי מספר הגיוורים הנערכים בישראל נמצא במגמה שלילית, לכל היותר בבלימה. יש להבחין בין גיווריהם של יוצאי אתיופיה לבין יוצאי מדינות אחרות. גיווריהם של יוצאי אתיופיה הזקוקים לכך נעשים בצמוד להגעתם לישראל וכחלק מהליך התאזרחותם וקליטתם בישראל, כך שהשינויים בכמות המתגיירים מקרב אוכלוסייה זו משקפים בפועל תנודות בכמות העולים מאתיופיה לאורך השנים. לעומתם, הנתונים הנוגעים לגיווריהם של יוצאי מדינות אחרות (העמודה הימנית) משקפות את התנודות בכמות האזרחים בישראל המשלימים תהליך גיוור שהחל ביוזמתם (כאשר כ-25% במוצע נושרים במהלכו). נראה מהטבלה כי חלה ירידה של כ-20% במספרם של המתגיירים לאורך שש השנים האחרונות, זאת בעוד חלה עלייה בכ-10% במספרם של הרשומים כחסרי דת בישראל באותן שנים - גידול של כ-20,000 איש וכיום מספרם של חסרי הדת עומד על כ-350,000 אנשים שהם למעלה מ-5% מתושבי מדינת ישראל היהודים.

מדיניות הלכתית מחמירה של אגף הגיור

על פי המדיניות ההלכתית הנהוגה כיום בחלק מההרכבים במערך הגיור, רק לאחר שהשתכנעו הדיינים כי המועמד מתחייב בקיום אורח חיים דתי כחלק מהחברה הדתית לאחר הגיור, יאפשר בית הדין את השלמת הגיור. במקרים אחדים תוקף הגיור ואופן שמירת המצוות אף נבחנים בהמשך הדרך, למשל בעת הרישום לנישואין, כאשר במקרים מסוימים דייני בתי הדין הרבניים אף קראו לבטל גיורים.

רבים מהמתגיירים גדלו כחלק בלתי נפרד מהחברה הישראלית, מחזיקים בזהות יהודית לאומית וחברתית ומעוניינים לשמור על המסורת היהודית, אך אינם רוצים או יכולים להשתייך לחברה הדתית דווקא. אי לכך, דרישות הלכתיות דווקניות מהמתגיירים מרתיעות ומרחיקות אותם מהגיור. כך, למשל, מתגיירים נדרשים להעביר את ילדיהם למסגרת חינוך דתית ובני זוגם של המתגיירים נדרשים אף הם להוכיח שייכות פעילה בקהילה דתית. כמו כן, במפגש עם בית הדין נשאלים המתגיירים שאלות על דקויות הלכתיות (למשל: האם עושים קידוש בסעודה שלישית? איך מכשירים דג? מה הברכה על בננה?), שמכשילות את המועמד לגיור ומייאשות את רוחו.

בין הקשיים הרבים, בולט הקושי בו נתקלים הורים המעוניינים לגייר את ילדיהם הקטינים. יותר ויותר זוגות נדרשים לתהליך פונדקאות ואימוץ מכיוון שהם מתקשים להביא ילדים לעולם. לצד זה, יותר ויותר נשים וגברים אשר לא מצאו בן זוג מבקשים להפוך להורים באמצעות אימוץ, פונדקאות או הפריית מבחנה. הוריהם של ילדים אלו, אשר נולדים מאם לא יהודיה או שמעמדם היהודי מוטל בספק, מבקשים לגייר את ילדם, אך נתקלים בקשיים שונים בשל מדיניות מערך הגיור המוכתבת על ידי הרבנות הראשית. כך, למשל, הורי הקטין המתגייר נדרשים להעביר את כל ילדיהם למסגרות חינוך דתיות ולעתים אף לנתק אותם מהמסגרת החברתית הקיימת שלהם.

הדלת הסגורה של ועדת חריגים לגיור תושבים זרים

מדינת ישראל היא מדינת העם היהודי ולכן היא מהווה כתובת למבקשי גיור ברחבי העולם. ועדת חריגים לגיור הינה ועדה משותפת לרבנות הראשית ולמשרד הפנים, שתפקידה לבחון בקשות גיור של נתינים זרים המבקשים להתגייר במערך הגיור הממלכתי בישראל. עם זאת מזה זמן רב מתריעה עמותת 'עתים' על מחדלים רבים בפעילותה של הועדה, ביניהם אי סדרים וסרבול בעבודת הועדה, העדר שקיפות מול המועמדים לגיור, קריטריונים בלתי סבירים המוערמים על המתגיירים ודחיית בקשות ללא נימוק באופן שאינו מאפשר הגשת ערעור. כמו כן, הועדה קובעת תנאי סף שאינם סבירים או מידתיים לפסילת בקשות לפתוח בהליכי גיור, ללא כל אפשרות לערער על ההחלטה.

בדו"ח ביקורת על אגף הגיור שפרסם מבקר המדינה במאי 2013 נכתב כי: "נדחים גם נתינים זרים שאין מניעה אזרחית לגיירם, שאין להם מניעים זרים ושכל כוונתם היא להצטרף לעם היהודי או להינשא לבני זוגם היהודים אך ורק על פי ההלכה היהודית. כנות כוונתם של אלה להתגייר אינה נבחנת כלל במסגרת תת-וועדת החריגים או במסגרת הוועדה עצמה, כיון שהם כאמור נדחים על הסף".

בעוד ראוי למנוע את הפיכת הגיור לאמצעי קל לקבלת מעמד קבע במדינת ישראל, אין הדבר סותר את החובה לפגוש את המועמד לגיור ולהתרשם מכוונותיו מבלי לדחות את בקשתו על הסף ללא כל דיון. פסילת מועמדותם של המבקשים להתגייר על הסף יוצרת מצב בו רבים מהם, שהינם בני זוג של אזרחים ישראלים, אינם יכולים להקים משפחה יהודית, על פי אמונתם, במשך שנים רבות.

העדר הכרה בגיורים של בתי דין עצמאיים לגיור

לצד בתי הדין הממלכתיים לגיור פועלים בתי דין אורתודוקסים עצמאיים, שהגיורים הנערכים בהם מוכרים לעתים על ידי בתי הדין הרבניים, אך לא על ידי רשות האוכלוסין במשרד הפנים.

במרוצת השנים קמו מספר בתי דין עצמאיים לגיור, המאפשרים להתגייר גיור אורתודוקסי על פי ההלכה היהודית. בין הרבנים המפעילים בית דין לגיור מסוג זה נמנים גדולי תורה ששמו הולך לפנייהם ובהם הרב נסים קרליץ, מחשובי רבני הציבור הליטאי-חרדי, הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ), מחבר פירוש לכל התלמוד הבבלי וחתן "פרס ישראל", והרב ישראל רוזן, ממייסדי מערך הגיור ודיין גיור בעברו.

בעוד אגף הגיור מסרב לגייר נתינים זרים ומערים מכשולים ביורוקרטיים בפני המתגיירים, משרד הפנים אינו מאפשר הכרה בגיורים שנערכו על ידי בתי דין חיצוניים למערכת הממלכתית, גם כאשר בראשם עומדים גדולי הרבנים. הגיורים אינם מוכרים לא לצורך קבלת מעמד מכוח חוק השבות ולא לצורך קבלת רישום כיהודי מכוח חוק מרשם האוכלוסין. לאחרונה, לאור הנחיות משרד הפנים, מסרבת גם הרבנות הראשית להכיר בגיורים אלו לצורך נישואין בישראל, אף על פי שהכירה בגיורים דומים בעבר.

נוצר מצב בו אדם יכול לעבור הליך גיור שהנו תקף הלכתית ולקשור גורלו בגורל העם היהודי, אך לא לקבל הכרה ביהדותו מהמוסדות הרשמיים של מדינת ישראל.

פתרון 'עתיים'

- הסדרה: מיצוב הגיור כסוגיה לאומית על ידי הסדרה בחקיקה ראשית ובהנחיות מסודרות.
- הנגשה: פעילות ציבורית להנגשת הליכי הגיור לציבור מבקשי הגיור בישראל ויצירת שיח עם קהילות בתפוצות לסיוע הדדי בקידום הליכי גיור משותפים.
- סיוע וליוו: מעטפת הגנה ציבורית ומשפטית למתגיירים מול רשויות המדינה, לרבות מניעת ביטולי גיורים על ידי בתי הדין הרבניים וסירובם של רשמי נישואין לרשום גרים לנישואין.
- בחירה: פתיחת מערך הגיור לרבנים מוסמכים ברחבי הארץ, יחד עם מעטפת ממלכתית מסודרת, תוך מתן אפשרות הבחירה למתגייר לבחור את בית הדין (בדומה לפתיחת אזורי הרישום לנישואין).

כתיבה ומחקר:

המחלקה למדיניות ציבורית ומשפטית

עו"ד אלעד קפלן, עו"ד אסתר ביסוויר, אלון שלו

עמותת עתים הוקמה בשנת 2002 במטרה לסייע לנתקלים בקשיים עם שירותי הדת.

אנו מפעילים מרכז פניות טלפוני ("קו-חם"), המספק סיוע והכוונה לאלפי פונים בשנה; מספקים שירותי ליווי וייצוג (סינגור) לאנשים פרטיים מול רשויות הדת והמדינה וכן פועלים לקידום מדיניות ציבורית ומשפטית, במטרה להשפיע על פני הממסד הדתי ולשנות את אופן התנהלותו.

לסיוע והכוונה בשירותי הדת ללא תשלום פנו אלינו 1-700-500-507